

Priekšvārds

Jaunais – sešpadsmitais – *Mūzikas akadēmijas rakstu* krājums ir pilnībā veltīts Latvijas mūzikas vēsturei. Ar šo izdevumu iecerēts aizsākt rakstu, tostarp avotu edīcijas, sēriju, kas ļautu konkrētajā jomā nodarbinātajiem zinātniekiem aktualizēt svarīgus, pagaidām ļoti maz izstrādātus vai vispār neapgūtus tematiskos laukus ar atbilstošu nozares terminoloģiju, publicēt pirmos izpētes rezultātus un līdz ar to *raudzēt* spēkus apjomīgākam pētījumam par mūzikas jaunradi un mūzikas dzīvi tagadējās Latvijas teritorijā vairāku gadsimtu garumā. Nepieciešamība šos laukus iepazīt un kristalizēt ir vairāk nekā nobriedusi.

Šoreiz uzmanības centrā ir 17. un 18. gadsimta mūzika un ar to saistīti kultūrvēsturiskie procesi. Rakstu sērijas pamatā ir priekšlasījumi Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas zinātniskajā konferencē, kas notika 2019. gada aprīlī un bija veltīta divu iepriekšminēto gadsimtu Latvijas mūzikas kultūrai. Tematisko izvēli rosināja pati mūsdienu pētnieciskā situācija: senākās profesionālās mūzikas norises un atsevišķi to mākslinieciskie piemēri Latvijā jau tikuši pakļauti rūpīgākai zinātniskajai analīzei – ar to domātas vispirms Ilzes Šarkovskas-Liepiņas (*Latvijas mūzikas kultūra 15.–16. gadsimta Eiropas mūzikas kontekstā*, 1997) un Guntara Prāņa (*Rīgas misāles dziedājumi viduslaiku Eiropas gregorisko tradīciju kontekstā*, 2015) disertācijas, turpretī par 17. un 18. gadsimtu Latvijas muzikoloģijā pagaidām ir ļoti maz dziļāku, tieši mūzikas stilistikas un tās kontekstualitātes virzienā orientētu akadēmisko pētījumu. Kā nozīmīgs veikums, kas spējis dot vienu otru auglīgu impulsu arī muzikologu darbam, jāatzīmē kultūrvēsturnieces Ievas Paulovičas disertācija *Garīgā mūzika Vidzemē Zviedrijas lielvalsts vēlnajā posmā (1660–1710)*, kas tika aizstāvēta 2009. gadā. Šie un citi apstākļi iedrošināja veidot autoru komandu un jau konceptuālā līmenī uzsākt darbu pie plašāka Latvijas mūzikas vēstures pētījuma. Iesākumam tika izvēlēts viens no līdz šim vismazāk apgūtiem, bet tālab jo lielāku interesi raisošiem jauno laiku vēstures posmiem.

Aplūkoto tēmu loks ir daudzveidīgs, un to izkārtojumā ņemts vērā hronoloģiskais ietvars. Krājumu ievada pētījumi par 17. gadsimta Baltijas vācu solodziesmu (Ilze Šarkovska-Liepiņa) un okazonālo mūziku (Lolita Fūrmane) – latviešu literatūrzinātnē šis apzīmējums ir jau nostiprinājies, taču muzikoloģijā tas ir gana svaigs, vēl nepieradināts. Seko raksti par 17. un 18. gadsimta Vidzemes luterisko baznīcu un muižu mūzikas praksi (Ieva Pauloviča), kā arī 18. gadsimta otrajā pusē Rīgā uzplaukušo koncertdzīvi (Baiba Jaunslaviete). Krājumu noslēdz apcerējums ar plašāku vēsturisko skatu (Mārtiņš Boiko) – padziļināts pētījums par etnisko terminoloģiju saiknē ar ievērojamā apgaismības filozofa Johana Gotfrīda Herdera spriedumiem, kas tā vai citādi atbalsojas mūsdienās, bagātīgajā viņa uzskatu receptijā.

Daži vārdi jāveltī arī krājumā lietotajiem pieraksta principiem. Tā kā publicētā materiāla pamatā ir daudz pirmavotu, tie katra raksta noslēgumā tiek detalizēti atspoguļoti. Sistematizācija veikta sekojošā kārtībā: vispirms norādīta avota glabāšanas vieta (arhīvs, bibliotēka, muzejs vai tml.), pēc tam – izmantotais fonds ar attiecīgās lietas nosaukumu. Atsaucēs uz Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāliem pirmais skaitlis

triju skaitļu virknē apzīmē fonda numuru, otrais – aprakstu, bet trešais – konkrēto lietu; ja bijis nepieciešams precizēt izmantotā dokumenta lapas (vai lappuses), tās norādītas pēc lietas numura, aiz kola. Pašā avotu pierakstā ir ievērota oriģināltranskripcija ar rindu dalījuma šķērsvītrām, dubultdefisi un citām īpašām iezīmēm. To nolūks ir maksimāli precīzi atainot vēsturiskā manuskripta vai izdevuma nosaukumu, kas seniespiedumu gadījumā parasti izpaužas kā titullapas noraksts.

Literatūras rādītājs ir veidots pēc vienota alfabētiskā principa. Ja pirms izdošanas gada ir minēts vēl cits gadskaitlis kvadrātiekāvē, tā ir norāde uz pirmizdevuma gadu; savukārt izdošanas gadam sekojošs skaitlis kvadrātiekāvē apzīmē reālo publicēšanas gadu, kas dažkārt atšķiras no grāmatā fiksētā. Ja divus gadskaitļus šķir slīpsvītra, tad pirmais no skaitļiem apzīmē teksta tapšanas laiku, bet otrais – izdošanas gadu. Kirilicā radītie teksti ir atveidoti latinizētā versijā (izmantota starptautiskā standartizācijas sistēma *ISO/R9*). Gadījumos, kad krievu valodas avotos, tostarp senizdevumos, lietota vecā ortogrāfija, tā atbilstoši atveidota rakstzīmēs. Svarīgākie krājumā izmantotie saīsinājumi ir sniegti izdevuma sākumā atsevišķā rādītājā.

Krājuma sastādītāja pateicas rakstu recenzentiem par atsaucību un vērtīgiem padomiem, kas pausti, iepazīstot publicēšanai iesniegto materiālu.

Preface

The newest – sixteenth – volume of *Mūzikas akadēmijas raksti* (*Music Academy Papers*) is fully dedicated to Latvian music history. With this collection, we hope to begin an article series, including source editions, which would allow for researchers to realise important, yet currently minimally developed or even unstudied thematic fields with an appropriate terminology, publish the results of the initial research and, along with that, build up the strength for a more extensive research of musical compositions and musical life as a whole in the current territory of Latvia over the course of many centuries. The need to identify and crystallise these fields can no longer be put off.

This time, the focus of attention is the music of the 17th and 18th centuries and the relating cultural-historical processes. At the foundation of this series of articles are the authors' readings at the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music Scientific Conference, which took place in April 2019. The thematic selection was inspired by the current research situation: the earliest activities of the professional music and certain its examples in Latvia have already been comprehensively analysed – in particular, dissertations by Ilze Šarkovska-Liepiņa (*Latvijas mūzikas kultūra 15.–16. gadsimta Eiropas mūzikas kontekstā* / “Latvian Music Culture in the Context of European Music of the 15th–16th Centuries”, 1997) and Guntars Prānis (*Rīgas misāles dziedājumi viduslaiku Eiropas gregorisko tradīciju kontekstā* / “Chants of the Riga Missal in the Context of Medieval European Gregorian Traditions”, 2015) should be mentioned here. However, regarding the 17th and 18th centuries, in Latvian musicology there has been, for now, very little in-depth academic research oriented on music stylistic and its contextuality. A significant accomplishment, which has provided a fertile impulse to the work of musicologists, is the dissertation by the cultural researcher Ieva Pauloviča *Garīgā mūzika Vidzemē Zviedrijas lielvalsts vēlīnājā posmā (1660–1710)* (“Sacred Music in Livland During the Latter Period of the Swedish Empire”), which was defended in 2009. These and other circumstances inspired the formation of a team of authors and, at a conceptual level, initiated work on a broader research of Latvian music history. In the beginning, one of the least studied eras of the early modern period was selected.

The thematic scope is varied, and the disposition of the articles takes into account a chronological setting. The collection begins with research of 17th century Baltic German solo songs (Ilze Šarkovska-Liepiņa) and occasional music (Lolita Fūrmane) – in Latvian literature theory, research of this designation has taken hold, however, in Latvian musicology, it is very fresh and not commonly used. These papers are followed by an article about the musical practices in 17th and 18th century Livland Lutheran churches and manors (Ieva Pauloviča), as well as the blossoming Riga concert life in the second half of the 18th century (Baiba Jaunslaviete). The collection concludes with an essay that reflects a broad historical view (Mārtiņš Boiko) – an in-depth research of ethnic terminology regarding to the opinions of Johann Gottfried Herder, notable philosopher of the Enlightenment, and its echoes in the rich reception of his views today.

To continue, a few words should be said about the format of references. As the published material is based on a large number of primary sources, they are reflected in detail at the end of each article. The systemization is performed in the following order: first, the location of the source's storage is indicated (archive, library, museum, etc.), then the collection with the corresponding title is mentioned. References to materials from the Latvian State Historical Archives will have three numbers – the first of them indicates the collection, the second – the description, and the third – the specific item. If it was necessary to clarify the particular page (or pages) of the document used, those are indicated after the item number, and they are separated by a colon. In the notes of the source, the original transcription has been observed, with line separation using slashes, double dashes, and other specific markings. The goal is to, as precisely as possible, reflect the historical manuscript or publication by title, which, in the case of older publications, is usually expressed as the transcript of the title page.

The bibliography is formed after a unified alphabetical principle. In the cases when, prior to the publication year, another year is given in square brackets, it indicates the year of the first edition. In turn, the number following the publication year in square brackets indicates the actual year of publication, which, at times, contrasts with the year mentioned in the book. Two numbers separated by a slash indicate respectively the text creation year and the year of publication. Texts in Cyrillic are reproduced in a Latinised version (using the international standardization system ISO/R9). In the cases when, among Russian language sources, the old orthography appears, the appropriate characters are used to reproduce it. The most important abbreviations found in the collection are provided in the next chapter.

The editor of the collection wishes to thank the reviewers of the articles for their responses and valuable advice, which they provided regarding the material to be published.

Editor Lolita Fūrmane